

בס"ד, י"ז אייר תשפ"ב, 2-1491/פ"ב

לכבוד היקר והנעלה, [REDACTED],
שלום וברכה,

בדבר שאלתו בשימוש במעליות אוטומטיות בשבת.

הנה נודע מה שדנו הפוסקים בדין מעלית חשמלית, אם מותר להשתמש בה בשבת לעלות לדירתו שבקומה גבוהה ולירד, באופן שהמעלית עולה ויורדת באופן אוטומטי, ללא מגע אדם, וכן אם מותר שהנכרי יפעיל את המעלית, שיש שכתבו שאם רוב העולים במעלית הם גויים, והוא מצטרף עמהם במעלית, מאחר ואינו מבקש מהנכרי שיעשה בשבילו איזה מלאכה, גם אינו אומר לו לעצור בקומה שהוא דר בה, יש להתיר בזה לחולה וחלש, ולצורך תפלה בציבור. ובשו"ת פרי השדה ח"ד (סי' לט וסי' עב), כתב לחוש בזה משום הגברת כח העלעקטרי, ולא שייך כאן נר לאחד נר למאה. וכ"כ לחוש בזה בשו"ת מנחת יצחק ח"ג (סי' ס), דאפשר שאדם בעצמו מכביד, ובזה מתרבה הזרם. ועוד שיש בו משום זילותא דשבת ויו"ט. וגם נראה שהוא גורם למלאכות בתחנת הכוח של החשמל. ע"ש. וראה עוד במ"ש בח"ד (סי' כה). וכן העלה בשו"ת חלקת יעקב ח"ג (סי' קלז), שאין שום היתר לנסוע במעלית בשבת ויו"ט, ואפי' לצורך מצוה. ע"ש.

וכיו"ב כתב בתשובות והנהגות ח"א (סי' רטז) שיש לאסור מעלית אף שפועל מאליו, שהרי לא ידעו לחלק בין ירידה לעלייה, ובירידה יש חשש מדינא, שבהימצאו הוא עוזר ע"י כובדו למעלית, וראוי לאסור הדבר גם בעלייה, כיון שעלולים לבוא מזה לידי תקלה להתיר בירידה, או בשאר מעליות. וכן אוושא מילתא, ודומה לריחיים שאסרו דאוושא מילתא, ומשמיע קול, ואסרו אפי' נעשה מער"ש שהריחיים יפעלו בשבת, וכמבואר בשבת יח. ע"ש. וה"ה כאן ראוי לחשוש לתקלה, אם לא במקום שיש צורך גדול מיוחד, ובזה על חכם העיר להחליט בדבר.

ולפ"ז יש לחוש לאסור גם במדרגות נעות שעולים ויורדים בהם.

אולם זה אינו, דמ"ש לחוש לאוושא מילתא, הנה לדידן דנקטינן כדעת מרן הש"ע, ליכא למיחש לאוושא מילתא, וכמו שביארנו בכמה דוכתי. ומ"ש לחוש לזילותא דשבת, הנה כיום שמעלית אוטומטית מצויה מאד ברוב בתי המלון ובתי החולים, והכל יודעים שהיא עולה ויורדת באופן אוטומטי, ליכא לחוש בזה לזילותא דשבת, ודמי קצת לשעון שבת שפשט היתרו. ואי משום הרעש שהמעלית משמיעה ואוושא מילתא, הנה נודע שלדידן אין לחוש לאוושא מילתא בשבת. כמו שביארנו בכמה דוכתי שכן הוא דעת מרן הש"ע. ומה שחשש שגורם למלאכות בתחנת הכח בחברת החשמל, הנה אין המציאות כן כלל, שהרי בחברת החשמל מספקים חשמל לכל העיר באופן קבוע, בין אם ישתמשו במעלית בין אם לא, והוספת זרם קטן של מעלית נעשית באופן אוטומטי ע"י מחשבים להגביר ולהוריד את כח הזרם. נואמנם בחברת החשמל ישנם שם כמה אנשים העומדים למשמר לחקן תקלות קטנות המצויות בכמעט בכל כמה שעות, וכתבנו בזה במקום אחר, שסומכים על הצורך בחשמל לאנשים חולים וזקנים הרתוקים למכשירי חשמל חיוניים בביתם].

ומה שמגביר את כח הזרם בכניסתו למעלית, ויתכן שגורם להוצאת ניצוצות הפורחות באויר היוצאות בכל הגברת זרם, הנה אין בזה פעולה האסורה בשבת מדאורייתא, כי אם מדרבנן, וכאשר נתבאר בכמה דוכתי. דבמשכן לא מצינו הוצאת ניצוצות פורחות באויר הנכבות מיד. והאחרונים הסכימו לאסור בזה מדרבנן משום נולד. ואמנם כ"ז כשעושה מעשה ומתכוין להוצאת הניצוצות, אבל בנ"ד הרי כוונתו לעלות או לרדת במעלית, והוא רק פסיק רישיה שיוצאים ניצוצות פורחות באויר, כיון דלא איכפת ליה בהוצאת ניצוצות אלה, הו"ל פסיק רישיה דלא איכפת ליה בדרבנן, דעלתה הסכמת הרבה אחרונים דשרי.

ובספר שערים המצויינים בהלכה ח"ב (עמוד לה סי' עד אות ה) הביא דברי הרב מנחת יצחק הנ"ל, וכתב, ששמע שאין הדבר כן, אלא מחזיק כח העלעקטרי במספר תדיר בין אם יש בה אנשים הרבה או מעט. וכתב שדן בזה לפי האדמו"ר מהרי"ט מסטמאר זצ"ל, שיש לדמות נ"ד למ"ש מהר"ש ענגיל בחלק ג' (סי' מג), שמותר לצאת בשבת עם תעודה, בהוצאה שלא כדרך לצורך תפלה בצבור. ואמר לו האדמו"ר, שאין משם ראייה, דשעת חרום היה ולא היה אפשר לשום אדם לצאת בלי כתבי יחוס, והוא צורך מצוה דרבים, משא"כ בנ"ד דאפשר להיות מניין בצבור גם בלא זה הדר בקומה הגבוהה. ועיין

בשו"ת חות יאיר (סי' קטו) גבי רבי אליעזר ששיחרר את עבדו ועבר על לא תעשה בשביל מצוה דרבים, שבלא שיחרור לא היה מניין בצבור. משא"כ אם לא יתבטל המניין בצבור אסור לו לעבור במעבורת גשר הפורחות כדי שהוא יתפלל בצבור. ועיין במג"א (סי' צ' סק"ל) שכתב, דעשה דרבים היינו דמזכה את הרבים. ע"ש. וראה בשו"ת חלקת יעקב חלק ג' (סי' קלז). ע"ש.

והגרש"ז אויערבאך בשמירת שבת כהלכתה (פרק כג אות מט הערה קלז) כתב להתיר לעלות במעלית הנז', ואין לחוש שמא בכניסתו לתוך המעלית הוא גורם להבעיר יותר דלק בתחנת הכוח, מכיון שאין זה אלא גרמא, ועוד שע"פ הרוב אין כניסתו של איש אחד גורמת לצריכת דלק גדולה יותר. וגם יתכן שבשעה שהוא נכנס למעלית, יוצא איש אחר ממעלית אחרת או שבאותה השעה כבתה נורה במקום אחר וכדומה, ונמצא שלא הוסיף כלום בכניסתו, ואם כן אין זה בגדר פסיק רישיה. ע"ש. וגם בירידה ע"י המעלית יש להתיר, והסביר (שם בהע' קמ), שאע"פ שע"י כובד גוף האדם נוסף זרם, מ"מ אין זה מלאכת מחשבת, והואיל וע"י היורדים במעלית לא נעשה שום חידוש או שינוי בקצב הירידה של המעלית, להקדים או לאחר, שגם בלעדיהם נעשה הכל בדיוק כמו עכשיו, הרי זה נחשב כלא אהנו מעשיו, וכאילו לא נעשה שום דבר על ידו וכו'. ע"ש.

אולם באחרונה יש שעוררו בזה, אחר שכיום התקינו במעליות רבות מחשב השוקל את תכולת המעלית, ובסמוך לפעולת השקילה מעביר נתונים לדרך פעולת המעלית, ולפ"ז חששו בזה משום כתיבה ואיסורי שבת בשימוש במעלית כזו. ויש לדון בפעולות שגורם אם יש בהם איסורי תורה, וממילא אף שאינו מתכוין למלאכות, הוא בגדר פסיק רישיה במלאכה דאורייתא דאין להקל בזה אף דלא ניחא ליה. אבל אם אינו גורם למלאכות דאורייתא, רק למלאכות דרבנן, יש לצדד בזה משום דהו"ל פסיק רישיה דלא ניחא ליה בדרבנן. ולכאורה מצד כותב ליכא בזה איסור תורה, אחר שהכתיבה היא על המסך בלבד, ואינה דבר המתקיים, ואי משום הדלקת המנורה המראה על המשקל, הנה יש לעיין בזה אם יש בחשמל כזה, שאין בו להבה ולא חוט להט, איסור תורה, ועוד חזון למועד.

וראה עוד בנ"ד בשו"ת אגרות משה ח"ב (סי' צה) ובשו"ת שבט הלוי ח"ו (סי' טל), ובפסקי תשובות (סי' רעו).

ואחר שנים יצא לאור הספר הליכות עולם חלק ד' ושם כתב בנ"ד בזה"ל: חולה או יולדת שהגיעו לבית החולים, האם מותר להם לעלות במעלית אוטומטית בשבת, שהיא עולה ויורדת לעתים מזומנות, וגם הדלת נסגרת ונפתחת מאליה, מבלי לעשות בה כל פעולה, באופן שהיולדת יכולה לעלות במעלית בכוחות עצמה. והביא שם מ"ש הרה"ג רבי לוי יצחק הלפרין, שהדבר ברור שעיקר הבעיה במעלית היא בירידה דוקא, שבגלל משקלו של האדם נוצר מעגל של הפיכת המנוע וכו'. ומיהו ביחס לעליה במעלית הבעיה היא פחות חמורה, כי בטרם נכנס האדם למעלית, המנוע שקט, ומשקלו של האדם הנכנס מפחית את סיבובי המנוע, ובכך הוא מפחית את יצירת המתח הנגדי. ע"ש. וכ"פ הגרי"ש אלישיב הובא בספר ישיב משה טורצקי (עמ' לא) שמותר לעלות במעלית אוטומטית חשמלית בשבת, שאין משקל כובד גוף האדם מעלה או מוריד. אבל לרדת במעלית אסור, מאחר שבכובד גופו הוא עוזר למעלית לרדת. ע"כ. ולדינא יש להורות, שמותר לעלות במעלית אוטומטית בשבת, אבל לרדת היכא דאפשר נכון להחמיר.

ומלשונו שכתב נכון להחמיר, מדוקדק שמעיקר הדין יש להקל בין בירידה במעלית ובין בעלייה, אלא דלגבי ירידה במעלית "היכא דאפשר נכון להחמיר".

ולענין מעליות שבת "הלפרין" שנבנו בפרוייקטים חדשים אם יש עליהם אישור מהרב הלפרין שמותר להשתמש בהם בשבת בין בעליה בין בירידה אפשר לסמוך עליו כי הוא בקי בענייני חשמל, וגברא רבה הוא.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל